

академічного дискурсу про Європейський Союз, де мовні норми та конкретні дискурси не обов'язково продиктовані носіями мови, і де часто існує вплив між мовами.

Отже, цікавим продовженням цього аналізу було б оцінити, наскільки відбувся перехід між європейськими мовами в цих метафорах, особливо враховуючи, що метафори в правових і політичних умовах мають дуже хорошу позицію для подолання мовних бар'єрів, і що багато з них з'являються в багатомовних документах, таких як регламенти чи директиви. Цілком можливо, що ці метафори є частиною багатомовного ідеологічного сценарію, який, якщо він вдасться, може стати ключовим фактором для виживання не лише європейської судової співпраці, а й самого Європейського Союзу.

Список використаних джерел

1. Barbé E., A. Herranz-Surrallés, & M. Naturski. Contending metaphors of the European Union as a global actor. *Journal of Language and Politics*, 2015. Vol. 14. Iss. 1. P. 18-40.

2. Berger L. Of metaphor, metonymy, and corporate money: Rhetorical choices in supreme court decisions on campaign finance regulation. *Mercer Law Review*, 2007. Iss. 58. P. 949-990.

3. Drulák P. Motion, Container and Equilibrium: Metaphors in the Discourse about European Integration. *European Journal of International Relations*, 2006. Vol. 12. Iss. 4. P. 499-531.

Бортун Каріна Олександрівна,
доцент кафедри мовної підготовки
навчально-наукового інституту права
та психології Національної академії
внутрішніх справ, кандидат
філологічних наук, доцент

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У ЮРИСПРУДЕНЦІЇ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ (МОВНИЙ КОМПОНЕНТ)

Штучний інтелект (ШІ) у сфері юриспруденції відкриває нові можливості для автоматизації юридичних процесів, ефективного аналізу даних і підвищення доступності правової допомоги. Однак його застосування у правовій сфері України супроводжено специфічними викликами, пов'язаними з українською мовою, адже юридичні тексти вимагають особливої точності в обробці, а правова термінологія має глибокий контекст, який важливо зберегти для коректного правозастосування.

Розуміння цього сприяє адаптації інструментарію штучного інтелекту до особливостей української юридичної мови, якісного перекладу термінів і дотримання правових норм конфіденційності й етики. Розв'язання мовних викликів у застосуванні ШІ сприятиме ефективнішому впровадженню цієї інноваційної технології у правову сферу, підвищуючи рівень доступності правосуддя та якість юридичних послуг. Водночас українська мовна система створює певні специфічні виклики для впровадження ШІ у правову систему, адже потребує впровадження алгоритмів до її лексичних, стилістичних і синтаксичних норм, терміносистеми тощо.

Варто наголосити, що різні аспекти штучного інтелекту в юриспруденції були неодноразово предметом наукових дискусій (Атталах Н., Берендєєва А., Зубарева А., Кривицький Ю., Максименцева Н., Шевчук В.). Зокрема було наголошено на проблемах і перспективах правового регулювання штучного інтелекту в Україні, зосередивши увагу на українській судовій лінгвістиці [1, 3, 4]. Цікавими є думки щодо використання ШІ у роботі Європейського суду з прав людини, адже питання комунікації у цій площині набуває нових виявів і потребує сучасного бачення для українців [2, 7, 8, 9]. Штучний інтелект у публічному управлінні постає як певним узагальненням переваг цифрових технологій і загроз суверенному інформаційному простору, що є важливою ареною для опрацювання мовних тактик і векторів медіаграмотності суспільства [5, 6, 11, 12, 13].

Штучний інтелект може генерувати персоналізовані програми навчання, адаптовані до потреб кожного здобувача вищої освіти, з урахуванням його рівня опанування української мови та специфічних запитів. Це є важливим чинником, щоб засвоїти складну фахову термінологію та стильові особливості офіційно-ділового дискурсу. Його (ШІ) інноваційність допоможе також у вдосконаленні мовленнєвих навичок через розпізнавання та корекцію мовлення за допомогою публічних виступів, участі в судових дебатах і складанні юридичних текстів. Симуляція судових процесів допоможе розвинути майбутнім юристам впевненість у володінні мовою та розумінні правових процедур.

Варто наголосити, що автоматизація, створення юридичних документів, підготовка шаблонів й обробка великих обсягів текстів значно прискорює роботу юристів. Особливо важливим це є у формуванні українського документообігу. Обробка й аналіз великих обсягів даних сприяє тому, що штучний інтелект може швидко знаходити релевантну

інформацію, аналогічні справи, попередні рішення та прецеденти, що дозволяє правникам ухвалювати більш обґрунтовані рішення. Усе це допоможе зменшити час на рутинні завдання, залишаючи більше уваги для складних аналітичних питань. Віртуальні ШІ-помічники мають змогу відповідати на типові правові запитання українською, надаючи базову правову інформацію громадянам та полегшуючи доступ до юридичної допомоги.

Звертаємо увагу на те, що юридична мова має високий рівень термінологічної точності та часто використовує унікальні лексичні конструкції, які важко коректно інтерпретувати алгоритмами ШІ. Професійне писемне спілкування українських юристів має свої особливості у граматиці та синтаксисі, що потребує глибокого форматування інтерфейсу ШІ. Тобто він може здійснити неправильний переклад складних правових термінів з іноземних мов на українську й навпаки. А це водночас може створити ризик правових помилок. Власне, це постає важливим для інтеграції з європейським правовим полем, де юридична термінологія має відмінні риси від української.

Законодавство України щодо ШІ перебуває на етапі становлення, і наразі відсутні чіткі норми для його використання на юридичній арені. Це створює виклики щодо етичного та правового застосування ШІ для прийняття юридичних рішень, уникнення помилок, які можуть бути спричинені цими алгоритмами. Моделі штучного інтелекту англійською мовою мають високий рівень досконалості. Для української мови водночас таких моделей значно менше, що може знизити якість обробки інформації і точність потрактування в юридичному контексті. Що може спричинити мовні бар'єри у контексті фахової термінології. Саме це й створює виклики для точності перекладів та інтерпретації документів.

Отже, ШІ має значний потенціал для вдосконалення процесу вивчення української мови юристами, пропонуючи адаптивні рішення й інноваційні методики, які роблять навчання більш інтерактивним, ефективним і доступним. Водночас розвиток таких технологій вимагає подальшої адаптації мовних моделей до специфіки української юридичної термінології і забезпечення етичних, правових стандартів під час використання його у навчальному процесі.

Однак для повноцінного використання цих можливостей необхідно адаптувати ШІ до особливостей української юридичної мови, розвинути відповідні нейролінгвістичні моделі

та вдосконалити правове регулювання штучного інтелекту. Лише за умови вирішення цих викликів ШІ зможе стати повноцінним інструментом, що сприятиме розвитку юриспруденції в Україні в умовах глобальної цифровізації.

Список використаних джерел

1. Агталах Н. Проблеми та перспективи правового регулювання штучного інтелекту в Україні. Штучний інтелект у правовій практиці: межі та можливості: збірник тез Всеукраїнського круглого столу (15 березня 2024 року). Львів: ЛьвДУВС, 2024. С. 13–17.

2. Берендєєва А.І., Дробишевська В.В. Використання штучного інтелекту у роботі Європейського суду з прав людини. Штучний інтелект у правовій практиці: межі та можливості: збірник тез Всеукраїнського круглого столу (15 березня 2024 року). Львів: ЛьвДУВС, 2024. С. 30–34.

3. Бортун К.О. Семантико-прагматичні та функційні особливості прохання в офіційно-діловому стилі. Мова і право. Матеріали Всеукраїнського науково-практичного семінару. 27 жовтня 2021 року, Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро: ДДУВС, 2021. С. 14–16.

4. Бортун К.О. Прохання як різновид пом'якшення імперативності в офіційно-діловому мовленні. Наукові дослідження та інновації в галузі суспільно-гуманітарних наук: збірник матеріалів I Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (м. Мелітополь, 24 листопада 2021 р.). Част. 2. Мелітополь: ТДАТУ, 2021. С. 27–29.

5. Бортун К.О. Комунікація та спілкування: функційно-поняттєві особливості. Збірник тез доповідей VI Міжнародної науково-практичної конференції з економічних та гуманітарних питань. У 2-х томах. Т. II. Дніпро: ДВНЗ УДХТУ, 2024. С. 181–183.

6. Бортун К.О. Комунікація: статус і функційний аналіз дефініції. Матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасна філологія: теорія та практика». Київ: Нац. акад. СБУ, 2024. С. 143–145.

7. Зубарева А.Є. Міжнародно-правове регулювання використання штучного інтелекту та захист прав людини. Штучний інтелект у вищій освіті: ризики та перспективи інтеграції: матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 1 липня – 11 серпня 2024 року. Львів – Торунь: Liha-Pres, 2024. С. 101–105.

8. Кривицький Ю.В. Штучний інтелект як інструмент правової реформи: потенціал, тенденції та перспективи.

Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2021. № 2 (119). С. 90–101. doi: <https://doi.org/10.33270/01211192.90>

9. Максименцева Н.О. Штучний інтелект у публічному управлінні: переваги цифрових технологій та загрози суверенному інформаційному простору. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2024. № 2. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2024.2.7>

10. Kuznetsov Y., Bortun K., Suran T., Pilash M., & Shkurko H. Comparación de la arquitectura del texto dialectal en ucraniano e inglés. Apuntes Universitarios. 13(1). 2023. <https://doi.org/10.17162/au.v13i1.1317>

11. Myroslava Chesakova, Karina Bortun, Viktoriia Lohvynenko, Valerii Molotai and Nataliia Tymoshyk. Enhancing Social Protection Policy for Internally Displaced Persons in the Context of War. [ref]: vol.21.2023. available at: <https://refpress.org/ref-vol21-a105/>

12. Slipetska V., Bortun K., Zhylin M., Horlachova V., & Kosharnyi K. Structure and semantics of verbal means of expressing states of emotional tension in english publicistic texts. Amazonia Investiga. 12(67). 2023. P. 212-222. <https://doi.org/10.34069/AI/2023.67.07.19>

13. Shevchuk V. Current Issues of Criminalistics in Context of War and Global Threats. Theory and Practice of Forensic Science and Criminalistics. 2023. 28(3). P. 11–27. <https://doi.org/10.32353/khrife.3.2022.02>

Гальона Наталія Павлівна,

професор кафедри української мови
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова, кандидат
філологічних наук, доцент;

Дудко Ірина Володимирівна,

професор кафедри української мови
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова, кандидат
філологічних наук, доцент

УКРАЇНЬСКА МОВА ЯК ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ: ЛІНГВОДИДАКТИЧНИЙ ОГЛЯД

Сучасний світ своїми стрімкими змінами стимулює та спрямовує процеси дослідження в різних галузях науки. Життя